

УДК 338.5

Денисенко Микола Павлович

доктор економічних наук, професор кафедри економіки підприємства
Київський національний університет технологій та дизайну

Іовенко Марина Ігорівна

студентка

Київський національний університет технологій та дизайну

Денисенко Николай Павлович

доктор экономических наук, профессор кафедры экономики предприятия
Киевский национальный университет технологий и дизайна

Иовенко Марина Игоревна

студентка

Киевский национальный университет технологий и дизайна

Denysenko Mykola Pavlovych

doctor of economics, professor

Kyiv National University of Technologies and Design

Iovenko Maryna Igorivna

student

Kyiv National University of Technologies and Design

**ОЦІНКА РЕЗЕРВІВ ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ
НА ПІДПРИЄМСТВІ**

**ОЦЕНКА РЕЗЕРВОВ СНИЖЕНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ
ПРОДУКЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИИ**

COST REDUCTION RESERVS AT THE ENTERPRISE

Анотація: Стаття присвячена теоретико-методичним питанням аналізу собівартості продукції та визначенню резервів її зниження на підприємстві.

Ключові слова: собівартість, витрати, резерви зниження собівартості, ефективність.

Аннотация: Стаття посвящена теоретико-методическим вопросам анализа себестоимости продукции и определению резервов ее снижения на предприятии.

Ключевые слова: себестоимость, затраты, резервы снижения себестоимости, эффективность.

Summary: The article is sanctified to the theoretical and methodical questions of analysis of unit cost and determination of backlogs of her decline on an enterprise.

Keywords: costs, expenses, reserves to reduce the cost, efficiency.

Вступ

Собівартість продукції є одним з найважливіших показників ефективності діяльності підприємства, який комплексно характеризує використання всіх ресурсів, а саме: матеріальних, трудових та фінансових.

Відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг) включає виробничі витрати і складається з виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), реалізованої протягом звітного періоду, нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат [1]. Вона є базою ціни продукції (її нижньою межею для виробника), визначає економічну ефективність впровадження нової техніки, доцільність та вірогідність виробництва різних видів продукції.

Постановка проблеми. Визначити поняття «собівартість», калькуляція, та фактори, що впливають на зниження собівартості продукції, а також вплив технологічних і організаційних факторів на формування цього показника; обґрунтувати доцільність ведення на підприємстві управлінського обліку та його зв'язок із собівартістю продукції; розглянути методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання управління собівартістю вивчали такі науковці як: І.А. Басманов, В.Б. Івашкевич, С.Ф. Голов, Н.М. Грабова, В.М. Добровський, Л.В. Гнилицька, М.А. Вахрушина, Т.П. Карпова, М.С. Пушкар, Дж. Фостер, Ч.Т. Хорнгрен, М.Г. Чумаченко, В.В. Сопко, В.Г. Швець.

Необхідність покращувати свою продукцію є одним із завдань, що стоять перед підприємством. Тож пошуки резервів зниження собівартості продукції, не погіршуючи її якість, а покращуючи ефективність роботи підприємства, є вельми актуальним питанням.

Для формування собівартості продукції, відповідно до поставлених завдань на підприємстві, доцільно систематизувати і узагальнити існуючі підходи щодо складу собівартості та визначення резервів її зниження.

Мета статті полягає у дослідженні сутності, методики визначення та резервів зниження собівартості продукції.

Результати. Собівартість продукції є узагальнюючим показником, який відображає стан техніки і рівень організації виробництва, раціонального, економічно обґрунтованого господарювання на підприємстві. Для ефективного управління собівартістю велике значення має управління витратами та їх науково обґрунтована класифікація. Критерії класифікацій та угруповання за ними витрат наведені у таблиці 1 [2, с.140].

Таблиця 1.

Критерії класифікацій та угруповання поточних витрат

Критерії класифікацій	Групи витрат
1. Місце виникнення	витрати цеху, ділянки, іншого структурного підрозділу підприємства
2. Можливість віднесення на конкретний об'єкт витрат	прямі і непрямі
3. Ступінь залежності від обсягу виробництва	постійні та змінні
4. Економічний зміст	елементи витрат та статті калькулювання
5. Відношення до виробничого процесу	основні і накладні
6. Ступінь економічної однорідності	прості та комплексні

7. Доцільність їх здійснення	виробничі та невиробничі
8. Ступінь суттєвості	істотні (релевантні) та неістотні
9. Ступінь урегульованості	повністю регульовані, частково регульовані, слабо регульовані

Визначення собівартості продукції являє собою процес, що починається зі збору всієї інформації щодо витрат, які виникають при виробництві і реалізації продукції або послуг, та закінчується аналізом загальної величини витрат та визначенням методів, які дозволяють точно розрахувати собівартість кожного виду продукції [3].

Сучасними методами обліку витрат є:

- 1) стандарт-кост;
- 2) директ – костинг;
- 3) метод калькулювання на основі видів діяльності Activity Based Costing (ABC).

В умовах переходу до ринкової системи господарювання собівартість продукції є одним з основних якісних показників діяльності господарюючих суб'єктів і їх структурних підрозділів. Від рівня собівартості залежать фінансові результати (прибуток або збиток), темпи розширення виробництва, фінансовий стан господарюючих суб'єктів. Зниження собівартості є найважливішим чинником розвитку підприємства. Перед тим, як визначити, які заходи прийняти для зниження собівартості, слід провести її аналіз, тобто:

- 1) оцінити динаміку найважливіших показників собівартості та виконання плану по ним;
- 2) проаналізувати обґрунтованість плану по собівартості продукції;
- 3) визначити фактори, які вплинули на динаміку показників собівартості та виконання плану по ним, величини та причин відхилень фактичних витрат від планових;
- 4) оцінити динаміку та виконання плану по собівартості по елементам і по статтям калькуляції;

5) виявити втрачені можливості зниження собівартості продукції.

Мета кожного напрямку аналізу - це виявлення можливостей ефективного використання усіх видів ресурсів в процесі виробництва та збуту продукції [6].

Зниження собівартості продукції є одним з найважливіших напрямків підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції і підприємства.

При незмінних цінах зниження собівартості одиниці продукції рівнозначно збільшенню на таку ж величину прибутку. Чим менше величина собівартості продукції, тим більше можливостей у підприємства за рахунок зниження цін стимулювати попит та підвищувати конкурентоспроможність своєї продукції, збільшувати прибуток [4].

Зниження собівартості продукції є найважливішим чинником розвитку економіки підприємства. Цей показник є основним в управлінні економічними параметрами господарства, у цьому показникові знаходять відображення зростання продуктивності праці, економія ресурсів та технічний прогрес. Визначення собівартості продукції в економічній літературі прийнято називати калькулюванням [7].

Основними резервами зниження собівартості є:

- скорочення витрат на виробництво за рахунок ощадливого використання матеріалів, сировини, електроенергії, палива;
- скорочення непродуктивних витрат і виробництва браку за рахунок підвищення продуктивності праці;
- збільшення обсягів виробництва.

Так, при збільшенні обсягів виробництва зростають лише змінні витрати. Сума ж постійних витрат не змінюється, і в результаті знижується собівартість виробів.

Собівартість кожного виробу повинна контролюватися на всіх стадіях його життєвого циклу [5].

Зниження собівартості за групами факторів підвищення технічного рівня виробництва, удосконалення організації виробництва і праці розраховується в розрізі кожного заходу з допомогою формули 1.1:

$$\Delta C = (C1 + C2) * N \quad (1.1)$$

де ΔC - економія поточних витрат;

$C1, C2$ - поточні витрати на одиницю продукції, до та після впровадження заходів;

N - обсяг продукції в натуральних одиницях, виготовленої з моменту впровадження заходів до кінця року.

Економічний аналіз витрат на виробництво (собівартості продукції) є важливим інструментом управління витратами, що дозволяє надати узагальнюючу оцінку ефективності використання ресурсів і визначити резерви збільшення прибутку та зниження ціни одиниці продукції.

Отже, проведемо аналіз витрат за елементами (табл. 2.) на УВП УТОС (учбово-виробничому підприємстві).

Таблиця 2.

Аналіз структури витрат на виробництво

Елементи операційних витрат	2012		2013		Відхилення (+, -)	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	суми, тис.грн (гр.3-гр.1)	питомої ваги, % (гр.4-гр.2)
	1	2	3	4	5	6
1. Матеріальні витрати	1520	39,43	993	25,76	-527	-13,67
2. Витрати на оплату праці	2046	53,07	2199	57,04	153	3,97
3. Відрахування на соціальні заходи	108	2,80	116	3,01	8	0,21
4. Амортизація	279	7,24	372	9,65	93	2,41

5. Інші витрати	223	5,78	175	4,54	-48	-1,25
Разом	4176	108,33	3855	100,00	-321	-

Отже, з табл. 2 видно, що за період з 2012 по 2013 роки матеріальні витрати суттєво зменшились - на 13,67%, а витрати на оплату праці збільшились майже на 4%. В цілому витрати на виробництво на УВП УТОС мали тенденцію до зменшення, що є позитивним фактором.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновки, що кожному підприємству доцільно розробити програми зниження витрат та зміни таких факторів:

- 1) технічного рівня виробництва (втілення нової техніки, технології, механізація та автоматизація виробничих процесів);
- 2) поліпшення використання сировини та матеріалів;
- 3) удосконалення організації виробництва та праці (поліпшення обслуговування виробництва, зменшення витрат на управління, поліпшення використання основних засобів, транспортних витрат).

Також політика зменшення витрат включає такі завдання:

- знизити витрати на виробництво (зниження матеріало-, фондо-, трудо- і енергомісткості),
- підвищити продуктивність праці, можливо замінити комплектуючі вироби;
- знизити експлуатаційні і транспортні витрати;
- збільшувати обсяги продукції без додаткових матеріальних вкладень (адже чим більший випуск продукції, тим менше частка цехових і загальнозаводських витрат в її собівартості);
- підвищити екологізацію виробництва;
- підвищувати споживчі властивості виробу, якість при одночасному скороченні витрат та при збереженні, або економічно виправданому збільшенні витрат.

Вдосконалення механізму управління витратами ефективно тільки на основі комплексного системного підходу до вирішення проблеми зниження собівартості продукції на підприємстві.

При постійному пошуку шляхів зниження собівартості підприємства України зможуть вийти на новий рівень розвитку виробничої стратегії та ціноутворення.

Список літератури:

1. Дикий С.С. Удосконалення обліку затрат і калькулювання собівартості продукції лісозаготівель з метою комплексного використання лісосічного фонду / С.С. Дикий // Науковий вісник. – 2013. - № 20.

2. Єщенко І.А. Основи економіки: [монографія] / І.А. Єщенко. - Київ. - 2012. - 196 с.

3. Міценко Н.Г. Собівартість продукції як економічна категорія та її місце серед витрат підприємства / Н. Г. Міценко, С. В. Мизгала // Науковий вісник НТЛУ України. – 2011. - №21.

4. Несвет В. І. До питання формування концепції управління собівартістю продукції / В.І. Несвет // Вісник економічної науки України. – 2012. - №3.

5. Оптимизация расходов предприятия, снижение себестоимости / 2013 [Электронный ресурс] / Электронный бизнес-журнал BizKiev.com // – Режим доступа к ресурсу: <http://bizkiev.com/content/view/498/205/>

6. Семенов А.Г. Резерви зниження собівартості автомобілебудівної компанії / А. Г. Семенов // Вісник економічної науки України. – 2011. - №5.

7. Цигилик І.І. Виробничі затрати і вплив людського фактора на їх використання / І. І. Цигилик, В.Ф Морицан, О. М. Морицан // Вісник

8. Прикарпатського університету. – 2013. - №9.

References:

1. Dykyi, S. S. (2013), "Improvement of cost accounting and calculation of production costs of timber harvesting for the purpose of complex use of forest cutting", *Naukovij visnik*, vol. 20.
2. Yeshchenko, I. (2012), *Osnovi ekonomiki* [A fundamentals of the economy], Efektivna ekonomika, Kiev, Ukraine.
3. Mizenko, N. G. and Mizgala, S. V. (2011), "The cost of production as an economic category and its place among the expenditures of the enterprise", *Scientific Bulletin of NTLO of Ukraine*, vol. 21.
4. Nesvet, V. I. (2012), "To the question of the formation of the concept of cost of production", *Journal of economic science of Ukraine*, vol. 3.
5. Xabarov, M. S. (2013), "Cost optimization of the enterprise, reduce the cost", *Biznes*, available at: <http://bizkiev.com/content/view/498/205/> (Accessed 10 Oct 2015).
6. Semenov, A. G. (2011), "Reserves cost reduction automotive company", *Journal of economic science of Ukraine*, vol. 5.
7. Cigilik, I. I. Merican, V. F and Merican, A. M. (2013), "Production costs and the influence of human factor on their use", *the Bulletin Precarpathian University*, vol. 9.